

JAK ZAŁORZYĆ FIRMĘ W NIEMCZECH

Uruchamianie działalności gospodarczej

Przed podjęciem decyzji o założeniu firmy na terytorium Niemiec trzeba przeprowadzić wstępne badania marketingowe, a przynajmniej zapoznać się zasadami funkcjonowania niemieckiej gospodarki oraz podstawowymi danymi o konkurencji i profilu konsumentów. Przed dokonaniem rejestracji firmy wskazana jest konsultacja ze specjalistami, m.in. adwokatem, notariuszem, doradcą podatkowym, jak również zalecana jest wizyta w lokalnej izbie handlowej i banku. Wstępna wizyta w izbie przemysłowo-handlowej jest bardzo ważna ze względu na rozeznanie potrzeby uzyskania ewentualnych zezwoleń i koncesji wymaganych w danej branży (ta instytucja jest najlepiej zorientowana w tym względzie) oraz samej nazwy spółki. Wstępne rozeznanie powinno również obejmować wybór formy organizacyjno-prawnej prowadzenia działalności gospodarczej i zebranie informacji o sytuacji na rynku nieruchomości przed wynajęciem lokalu na działalność. Usługi doradcze są oczywiście płatne, a opłaty zależą od wysokości kapitału spółki. Aby uruchomić własną firmę w Niemczech, trzeba zainwestować trochę pieniędzy i uzyskać kilka zezwoleń, nie jest to jednak tak trudne, jak się wydaje.

Wymóg odpowiednich kwalifikacji

W Niemczech obowiązuje swoboda działalności gospodarczej zarówno dla Niemców, jak i dla obcokrajowców z krajów unijnych (Niederlassungsfreiheit). Jednak niektóre sfery działalności wymagają specjalnych zezwoleń z uwagi na ich specyfikę lub konieczność posiadania specjalnych uprawnień (np. przy świadczeniu usług jako adwokat czy związanych ze służbą zdrowia). Do grupy zawodów wymagających specjalnych zezwoleń należą rzemieślnicy. Od 1 stycznia 2004 r. prawomocne stały się zmiany ustaw regulujących prawa do wykonywania rzemiosła⁴. Z 94 do 41 zredukowana została liczba zawodów, do których wykonywania niezbędny jest egzamin mistrzowski (załącznik A do ustawy). Do wykonywania pozostałych zawodów rzemieślniczych (załącznik B, część I) nie jest wymagany dyplom mistrzowski. Również do wykonywania tzw. zawodów rzemieślniczopodobnych (załącznik B, część II) nie jest wymagane świadectwo mistrzowskie (Meisterbrief). Nowością jest zwolnienie nowo założonych (po 31 grudnia 2003 r.) przedsiębiorstw rzemieślniczych z obowiązku płacenia składek do izby rzemieślniczej, w 100% w pierwszym i 50% w drugim i trzecim roku działalności. Osoby wykonujące wolne zawody (m.in. lekarze, prawnicy, doradcy podatkowi) również potrzebują określonych zezwoleń, żeby zawody te wykonywać. Tylko przy nieustalonych prawem zawodach wolnych (takich jak artysta, pisarz, aktor, naukowiec) nie jest wymagane żadne szczególne pozwolenie. Natomiast wszyscy zainteresowani rozpoczęciem działalności zarobkowej w Niemczech powinni udowodnić odpowiednią znajomość języka.

Pozwolenie na pobyt

Drugim po wymogu posiadania odpowiednich kwalifikacji warunkiem podjęcia w Niemczech samodzielnej działalności gospodarczej jest wymóg posiadania wystarczających środków finansowych. Trzeba mianowicie udowodnić niezależność od opieki socjalnej przez pierwszy kwartał pobytu i prowadzenia działalności, co wiąże się z posiadaniem około 1500 euro. Obywatel Polski może przebywać w Niemczech bez pozwolenia na pobyt, gdy nie przekracza on 3 miesięcy. Jeśli przewiduje się, że okres pobytu będzie dłuższy, od razu po przyjeździe trzeba się zgłosić w celach meldunkowych do urzędu ds. cudzoziemców. Jednocześnie należy rozpocząć rejestrację firmy w lokalnym urzędzie ds. gospodarki, gdyż zaświadczenie o rozpoczęciu rejestracji firmy jest wymagane w wypadku ubiegania się o zalegalizowanie pobytu. W wypadku działalności rzemieślniczej do wniosku dobrze jest dołączyć wszelkie dokumenty potwierdzające posiadane kwalifikacje zawodowe, najlepiej potwierdzone przez izbę gospodarczą lub rzemieślniczą. Należy również wykazać się znajomością języka umożliwiającą wykonywanie danej działalności gospodarczej. Wnioskodawca musi też udowodnić, że oczekiwany przychód pokryje koszty jego utrzymania na terenie Niemiec. Urząd po zasięgnięciu opinii lokalnej izby gospodarczej w Niemczech wydaje decyzję.

Należy jednak zwrócić uwagę, że podjęcie pracy nielegalnej w Niemczech jest ścigane z urzędu, a wraz z wejściem w życie od 1 sierpnia 2004 r. nowego prawa emigracyjnego kary za to zostały zaostrzone. Władze niemieckie pilnują bowiem, by w

ramach swobody świadczenia usług nie były łamane ograniczenia związane z przepływem siły roboczej. Kolejnym krokiem jest wynajęcie odpowiedniego lokalu dla firmy. Ceny wynajmu lokali w Niemczech wahają się od 8 do 35 euro za 1 m² w zależności od standardu i lokalizacji. Zgodnie z prawem niemieckim przed rejestracją firmy wymagane jest założenie firmowego rachunku bankowego. W razie założenia spółki z o.o. wymagane jest podpisanie umowy spółki przed notariuszem.

Rejestracja działalności gospodarczej w urzędzie miasta lub gminy

Rejestracji przedsiębiorstwa dokonuje się w lokalnym urzędzie ds. gospodarki (Gewerbeamt) lub w urzędzie porządkowym (Ordnungsamt) miasta, dzielnicy lub gminy, na których terenie ma być prowadzona działalność (np. w urzędzie dzielnicowym – Bezirksamt). Rejestracji należy dokonać jeszcze przed podjęciem działalności gospodarczej.

Rejestracja jest dokonywana po przedstawieniu wymaganych dokumentów. W wypadku osoby fizycznej jest to:

- paszport,
- umowa najmu pomieszczeń na biuro (na żądanie),
- dowód otwarcia rachunku bankowego,
- karta rzemieślnicza lub specjalne zezwolenia (w zależności od profesji).

Dokumenty wymagane przy rejestracji osoby prawnej lub filii polskiej firmy obejmują dodatkowo:

- wyciąg z rejestru handlowego firmy macierzystej w oryginale z uwierzytelnionym tłumaczeniem,
- ewentualne pełnomocnictwa,
- potwierdzenie wysokości kapitału zakładowego.

Urząd potwierdza zgłoszenie w ciągu 3 dni, wydając tzw. Gewerbeschein (może jednak odmówić rejestracji działalności lub zakazać jej wykonywania). Urząd automatycznie przekazuje dalej informacje o rejestracji działalności do:

- urzędu finansowego lub skarbowego (Finanzamt),
- urzędu inspekcji przemysłowej (Gewerbeaufsichtsamt),
- izby przemysłowo-handlowej (Industrie- und Handelskammer, IHK) lub izby rzemieślniczej (Handwerkskammer, HWK),
- Krajowego Urzędu Statystycznego (Statistisches Landesamt),
- branżowego towarzystwa ubezpieczeniowego (Berufsgenossenschaft),
- urzędu pracy (Arbeitsamt) i kasy chorych (gesetzliche Krankenkasse) – w razie zatrudniania przez wnioskodawcę pracowników.

Instytucje te z reguły proszą o przesłanie innych stosownych informacji lub o wypełnienie odpowiednich ankiet. Jednak zaleca się po kilku dniach od momentu rejestracji firmy w urzędzie ds. gospodarki złożenie wizyty przynajmniej w urzędzie skarbowym celem przyspieszenia wydania numeru identyfikacji podatkowej.

Wpis do rejestru handlowego

Chociaż wpis do rejestru handlowego nie jest warunkiem rozpoczęcia samodzielnej działalności zarobkowej w Niemczech, do jego dokonania zobowiązany jest każdy kupiec (Kaufmann), czyli wszyscy przedsiębiorcy z wyjątkiem osób prowadzących działalność na małą skalę (mikrofirmy). Zatem większość spółek podlega obowiązkowi wpisania do rejestru handlowego (spółki partnerskie podlegają wpisowi do rejestru spółek partnerskich). Przedsiębiorstwa osób

fizycznych podlegają obowiązkowemu wpisowi do rejestru handlowego jedynie wtedy, gdy ich obrót roczny przekracza 175 000 euro, dobrowolnie zaś od 100 000 euro. Wymagane przy wpisie dokumenty zależą od rodzaju rejestrowanej spółki. Wpis do rejestru musi zostać dokonany przez notariusza oraz zarządcę spółki w miejscowym wydziale rejestracyjnym (Handelsregister) sądu rejonowego (Amtsgericht) przed rozpoczęciem działalności. Dokumenty, w tym akt, muszą być zawsze sporządzone przez notariusza. Notariusz zwykle pobiera około 250 euro (za legalizację umowy spółki ok. 200 euro i za uwierzytelnienie wpisu do rejestru handlowego ok. 50 euro). Sama opłata za wpis do rejestru handlowego w sądzie wynosi 84 euro. Fakt wpisania do rejestru handlowego musi być podany do publicznej wiadomości w federalnym dzienniku urzędowym „Bundesanzeiger” wydawanym przez Federalne Ministerstwo Sprawiedliwości oraz w co najmniej jednej gazecie. Kosztuje to około 250 euro. Po zarejestrowaniu spółki w rejestrze handlowym jeden egzemplarz wyciągu z rejestru powinien zostać złożony w urzędzie komunalnym, w którym zgłoszono podjęcie działalności zarobkowej przez spółkę. Z wpisem do rejestru handlowego wiąże się wymóg prowadzenia pełnej księgowości.

Obowiązkowe członkostwo

Osoby prowadzące działalność gospodarczą muszą być członkami lokalnej izby przemysłowo-handlowej lub izby rzemieślniczej (w zależności od rodzaju prowadzonej działalności). Informacja o założeniu firmy jest przekazywana bezpośrednio przez urząd ds. gospodarki (lub urząd porządkowy albo urząd przemysłowy). Aby dokonać rejestracji w odpowiedniej izbie gospodarczej, należy wypełnić odpowiedni wniosek, a prowadzący działalność rzemieślniczą muszą do niego dołączyć kopię świadectwa mistrzowskiego (Meisterbrief). Roczna opłata członkowska wynosi około 150 euro. Branżowe towarzystwa ubezpieczeniowe (Berufsgenossenschaft), nazywane potocznie stowarzyszeniami zawodowymi, to prawny rodzaj towarzystw ubezpieczeniowych od wypadków w miejscu pracy. Ponieważ te ubezpieczenia są w Niemczech obowiązkowe, zgłoszenia w stowarzyszeniu zawodowym należy dokonać w ciągu tygodnia od podjęcia działalności. Przy zgłoszeniu należy wypełnić odpowiednią ankietę (wniosek), którą można zamówić telefonicznie, a następnie wypełnioną odesłać listownie.

Uzyskanie numeru podatnika i otwarcie konta

O rozpoczęciu działalności należy poinformować odpowiedni urząd finansowy i najpóźniej do miesiąca od rozpoczęcia działalności złożyć w nim wniosek o przyznanie numeru identyfikacji podatkowej. Należy przy tym wypełnić tzw. ankietę otwarcia działalności. Ponieważ na podstawie deklarowanych danych zostaje ustalana wysokość zaliczki na poczet podatku dochodowego i przemysłowego, nie powinno się podawać zbyt wygórowanych oczekiwanych obrotów. Posiadanie konta bankowego w Niemczech jest w zasadzie niezbędne niezależnie od formy prawnej prowadzonej w tym kraju działalności.

Zgłoszenie w urzędzie pracy i kasie chorych

Przy zatrudnianiu pracowników konieczne jest otrzymanie z urzędu pracy numeru identyfikacyjnego. Zgłoszenia można dokonać osobiście lub telefonicznie do 2 tygodni od rozpoczęcia działalności. W tym samym terminie trzeba zgłosić pracowników w miejscowej kasie chorych, która wykorzystuje numer identyfikacyjny nadany przez urząd pracy. Personel kluczowy z Polski obowiązuje podobna procedura jak osoby prowadzące samodzielną działalność. Zwykli pracownicy zagraniczni potrzebują natomiast pozwolenia na pracę, o które muszą złożyć wniosek w urzędzie pracy jeszcze przed przyjazdem do Niemiec.

Warunki prowadzenia działalności gospodarczej

W niemieckim systemie prawnym rozróżnia się podatki majątkowe (Besitzsteuer) i podatki od obrotu handlowego (Verkehrssteuer). Podatki majątkowe związane są z dochodem, wynikiem przedsiębiorstwa i mieniem. Zalicza się do nich m.in.:

- podatek dochodowy od osób fizycznych (Einkommensteuer),
- podatek dochodowy od osób prawnych (Körperschaftsteuer),
- podatek od płac (Lohnsteuer) będący formą podatku dochodowego,
- podatek od zysku z kapitału (Kapitalertragsteuer),

- podatek gruntowy (Grundsteuer).

Stawki podatku dochodowego od osób fizycznych są progresywne i zależą od statusu osoby płacącej podatek. W 2004 r. stawki wynoszą od 15 do 42%. Podatkowi PIT podlegają przychody z działalności gospodarczej, pracy najemnej, wykonywania wolnego zawodu, dochodów kapitałowych, najmu i dzierżawy. Deklarację podatkową należy złożyć we właściwym ze względu na miejsce zamieszkania urzędzie skarbowym najpóźniej do 31 maja roku następującego po roku podatkowym.

Podatek dochodowy od osób prawnych, który obowiązuje spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne, wynosi 25%. Wyплаты z zysku na rzecz udziałowców (dywidenda) są opodatkowane stawką 12,5%. Jednak łączne obciążenia podatkowe firm sięgają blisko 39%.

Podatek od prowadzenia działalności gospodarczej (Gewerbesteuer) jest formą podatku komunalnego. Podstawą opodatkowania jest zysk przedsiębiorstwa z działalności powiększony o różne obciążenia lub pomniejszony o różne odliczenia. Podatkowi temu nie podlegają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek oraz spółki osobowe, których roczny zysk nie przekroczył kwoty 24 500 euro.

Podatek od wynagrodzeń (Lohnsteuer) ciąży na przedsiębiorcach zatrudniających pracowników. Jego wysokość wynika z karty pracownika (Lohnsteuerkarte), którą pracodawca ma obowiązek przedłożyć pracownikowi w momencie nawiązania stosunku pracy. Podatek od wynagrodzeń należy odprowadzić najpóźniej 10 dnia od zadeklarowanego terminu, wypełniając odpowiedni druk urzędowy.

Podatek obrotowy (Umsatzsteuer, VAT) naliczany jest, z kilkoma wyjątkami, przy realizacji każdej dostawy towaru lub wykonaniu usługi. Stawka podstawowa podatku VAT w Niemczech wynosi 16%, a stawka obniżona – 7%. Ta druga stawka obejmuje m.in. artykuły spożywcze z wyjątkiem napojów (i nie dotyczy gastronomii), książki, czasopisma, dzieła sztuki. Deklaracje podatku VAT przedsiębiorca powinien składać w lokalnym urzędzie skarbowym co miesiąc, najpóźniej 10 dnia miesiąca.

W prawie niemieckim są przewidziane i inne podatki. Podatek budowlany (Bauabzugsteuer) w wysokości 15% ciąży na zlecających wykonanie prac budowlanych, można jednak uzyskać zwolnienie z urzędu skarbowego (Freistellungsbescheinigung). W Niemczech istnieje również podatek solidarnościowy w wysokości 5,5% oraz 8-procentowy podatek kościelny (Kirchensteuer), przy czym podstawą do ich wyliczenia jest wysokość podatku od przychodu. Wielkość podatku od nieruchomości zależy od lokalizacji i wartości nieruchomości i wynosi od 0,5 do 1,4%.

Przedsiębiorca zatrudniający pracowników oprócz podatku od wynagrodzeń zobowiązany jest również odprowadzać składki na ubezpieczenia społeczne: na ubezpieczenie zdrowotne, rentowe, na wypadek bezrobocia oraz składkę pielęgnacyjną. Wysokość stawek jest określona procentowo od wysokości wynagrodzenia brutto i ponoszona w połowie przez pracodawcę, a w połowie przez pracownika.

Dodatkowo w niemieckim systemie ubezpieczeniowym obowiązkowe jest ubezpieczenie od wypadków (Unfallversicherung), jednak obowiązek odprowadzenia składek spoczywa na pracobiorcy. Czas pracy w Niemczech wynosi 39 godzin (4 dni po 8 godzin i 7 godzin w piątek). Na pracę w nadgodzinach obowiązują dodatki w wysokości 25, 50, 75% stawki podstawowej. Wynagrodzenie oraz dodatki za nadgodziny, pracę soboty i niedziele i za pracę w nocy podlegają opodatkowaniu od stawki wynagrodzenia wynoszącej 50 euro za godzinę.